

**ДИМИТАР
АВРАМОВСКИ
ПАНДИЛОВ**

ЦЕНТАР
ЗА КУЛТУРА
И ИНФОРМАЦИИ
— СКОПЈЕ

ДИМИТАР
АВРАМОВСКИ
ПАНДИЛОВ
1898 — 1963

65 г.

Изложбен салон на Центарот
26. IV. — 5. V. 1975 година

ДИМИТАР АВРАМОВСКИ ПАНДИЛОВ е роден на 1. III. 1898 година во с. Тресонче (Галичник). Дипломирал 1924 г. на Уметничката академија во Софија. Извесно време потоа (1926—27) е учител по цртање во Куприја. Во 1927/28 г. се наоѓа на студиски престој во Париз, во Академијата Ла Гранде Шаумијере и во други приватни галерии. После враќањето од Франција, не може да најде работа и оди во Бугарија. После ослободувањето се враќа во Југославија и работи како ликовен педагог во гимназијата „Јосип Броз Тито“ и Училиштето за применета уметност во Скопје. Со трапичниот земјотрес во Скопје на 26 јули 1963 се завршува неговиот живот и творештво. Одликуван е со орден на трудот од III степен.

САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ:

Куприја — 1926, Скопје — 1926, 1956, 1962, 1966 Монпелие — 1928, Софија — 1930, 1934 и 1937.

ПОЗНАЧАЈНИ ГРУПНИ ИЗЛОЖБИ:

Изложби на ДЛУМ

1929/30 — Софија, Изложба на Друштвото на современите уметници

1953 — Белград, Изложба на ликовните уметници на Македонија

1955 — Љубљана изложба на ДЛУМ

1956 — Љубљана, Изложба на СЛУЈ

1957/58 — Белград и Загреб, Изложба на ДЛУМ

1959 — Скопје, 15 години, ликовно творештво во НР Македонија

— Белград, „Современа македонска уметност“

— Титоград, „Современа македонска уметност“

1960 — Скопје, „Македонски пејзаж“

1961 — Скопје, „НОВ во длата на југословенските ликовни уметници“

1962 — Скопје, „Македонски портрет XIX и XX век“

1963 — Белград, „Современа македонска уметност“

1966 — Штип, „Современо југословенско сликарство“

1967 — Скопје, „Современа македонска уметност меѓу двете војни“,

Скопје, „Македонски акварел“; „Аспекти на притежот во Македонија“

1969 — Белград, Сараево и Загреб, „Современа македонска уметност“

— Скопје, „Скопје низ ликовни дела“

1971 — Скопје, „Нашето историско минато во делата на македонските ликовни уметници“

1973 — Скопје и Титов Велес, „Социјални мотиви во делата на македонските ликовни уметници“

1973 — Скопје, „Револуционерното минато во македонската уметност“

— Винковци, „Современо македонско сликарство“ (од фондусот на Уметничката галерија — Охрид) — 1975 и во Осиек

1975 — Титов Велес, „НОВ во делата на македонските ликовни уметници“

Негови дела се наоѓаат во музеите, галериите, уметничките и приватни збирки во: Скопје, Охрид, Битола, Штип, Струмица, Белград, Загреб, Љубљана, Софија Орхово итн.

К а т а л о г

1. ЛАЗАРОПОЛЕ, молив, 12 x 20, 1926
2. ГАЛИЧНИК, молив, 12 x 19, 1926
3. ЕЛЕНСКИ МОСТ, молив, 20 x 12, 1926 (?)
4. Пејзаж од Галичник, молив, 20 x 12, 1926 (?)
5. ПЕЈЗАЖ I, молив, 29 x 22, 1928
4. ПОЧИНКА, молив, 19 x 12, 1926 (?)
5. ПЕЈЗАЖ I, молив, 28 x 22, 1928
6. АКТ I, молив, 28 x 22, 1928
7. АКТ II, молив, 28 x 22, 1928
8. АКТ III, молив, 28 x 22, 1928
9. АКТ VI, молив, 28 x 22, 1928
10. АКТ V, молив, 28 x 22, 1928
11. АКТ VI, молив, 28 x 22, 1928
12. АКТ VII, молив, 28 x 22, 1928
13. АКТ VIII, молив, 27 x 21, 1928
14. АКТ IX, молив, 28 x 22, 1928
15. АКТ X, молив, 27 x 21, 1928
16. АКТ XI, молив, 27 x 21, 1928
17. АКТ XII, молив, 26 x 22, 1928
18. АКТ XIII, молив, 26 x 22, 1928
19. АКТ XIV, молив, 26 x 22, 1928
20. АКТ XV, молив, 22 x 26, 1928
21. АКТ XVI, молив, 27 x 22, 1928
22. АКТ XVII, молив, 27 x 22, 1928
23. АКТ XVIII, молив, 26 x 22, 1928
24. АКТ XIX, молив, 26 x 22, 1928
25. АКТ XX, молив, 28 x 22, 1928
26. АКТ XXI, молив, 28 x 22, 1928
27. АКТ XXII, молив, 28 x 22, 1928
28. АКТ XXIII, молив, 26 x 21, 1928
29. АКТ XXIV, молив, 28 x 22, 1928
30. АКТ XXV, молив, 26 x 21, 1928
31. АКТ XXVI, молив, 26 x 21, 1928
32. ДВЕ СТУДИИ НА АКТ, молив, 28 x 22, 1928
33. СТУДИИ НА АКТОВИ, молив, 28 x 44, 1928

34. СЕДНАТА ЖЕНСКА ФИГУРА I, МОЛИВ, 27 x 21, 1928
35. СРЕДНА ЖЕНСКА ФИГУРА II, МОЛИВ, 27 x 21, 1928
36. ОРАЊЕ, МАСТИЛО, 21 x 30, 1940
37. ВРШИДБА, МАСТИЛО, 22 x 30, 1940
38. НА РАБОТА, ТУШ, 25 x 15, 1945
39. ПРОШЕТКА, КРЕЈОН, 19 x 24, 1945
40. ЗАМИСЛЕНОСТ, МАСТИЛО, 27 x 21, 1945
41. МОТИВ ОД СКОПЈЕ I, МАСТИЛО, 20 x 15, 1945
42. ЧАС ПО ОПИСМЕНУВАЊЕ ТУШ, 20 x 29, 1945—1950
43. ПАРТИЗАНСКА КОЛОНА, ТУШ, 35 x 16, 1945—1950
44. ПАРТИЗАН, МОЛИВ, 35 x 25, 1945—1950
45. МАЈКА И ДЕТЕ I, ТУШ, 42 x 30, 1947—1954
46. НА ЧАС ВО „ХУДОЖЕСТВЕНОТО УЧИЛИШТЕ“, ТУШ, 25 x 33, 1952
47. САДЕЊЕ НА ДОМАТИ, МОЛИВ, 25 x 33, 1952
48. ПРВОТО ЈАГНЕ, МОЛИВ, 24 x 20, 1952
49. ПРОЛЕТ, МОЛИВ, 20 x 24, 1952
50. ЧАС ПО ВЕЧЕРЕН АКТ, ТУШ, 25 x 33, 1952
51. КУМУРЦИИ, ТУШ, 27 x 32, 1952 (?)
52. ТОВАРЕЊЕ, ТУШ, 24 x 31, 1952 (?)
53. АМАЛИ, ТУШ, 27 x 32, 1952 (?)
54. НА ПАТ, ТУШ, 25 x 35, 1952—1954
55. ЧОВЕК И КОЊ, ТУШ, 25 x 35, 1952—1954
56. СЕЛО, ТУШ, 25 x 35, 1953
57. ОРАЊЕ, ТУШ, 25 x 35, 1953
58. ПРОДАВАЧИ НА ЖИТО, ТУШ, 40 x 29, 1954
59. ЧАРШИЈА — КРАТОВО, ТУШ, 29 x 40, 1954
60. СААТ КУЛА — КРАТОВО, ТУШ, 40 x 29, 1954
61. СОКОЛОВА КУКА — КРАТОВО, ТУШ, 40 x 29, 1954
62. РАБОТНИЦИ, ТУШ, 31 x 44, 1954
63. ПРИДРУЖБА, ТУШ, 41 x 29, 1954 (?)
64. СЕЛАНКИ НА ПАЗАР I, ТУШ, 43 x 31, 1954 (?)
65. ДЕЦА СО КОЗИ, ТУШ, 25 x 35, 1954 (?)
66. СЕЛАНКИ НА ПАЗАР II, ТУШ, 31 x 44, 1954 (?)
67. ПЕЈЗАЖ ОД НИШКА БАЊА, ТУШ, 31 x 40, 1954 (?)
68. ПЕРАЧКА, ТУШ, 29 x 42, 1954
69. ПЕЈЗАЖ II, ТУШ, 44 x 30, 1954
70. СТАРИЦА, ТУШ, 40 x 29, 1954
71. НА ПАЗАР, ТУШ, 41 x 29, 1954
72. БЕСПОМОШНОСТ, МОЛИВ, 24 x 19
73. ВО ПРЕГРАТКИТЕ НА СИЏИРИТЕ, ТУШ, 21 x 31
74. КОЛА, МОЛИВ, 21 x 30
75. СРЕДБА, ТУШ, 21 x 17
76. РАЗГОВОР, ТУШ, 25 x 20
77. ДОГОВАРАЊЕ, ТУШ, 25 x 20
78. НА ОРАЊЕ, ТУШ, 25 x 35
79. ПРЕД ЦРКВАТА I, ТУШ, 23 x 31
80. ПРЕД ЦРКВАТА II, ТУШ, 23 x 31
81. МАЈКА И ДЕТЕ II, МОЛИВ, 35 x 25
82. СЕМЕЈСТВО, МОЛИВ, 27 x 36
83. АКТ — СКИЦА, МОЛИВ, 40 x 28
84. ПРЕД ЗАСОЛНИШТЕТО, МОЛИВ, 36 x 28
85. ЧУН, ТУШ, 16 x 25
86. ИГРА И ПЕСНА, ТУШ, 20 x 30
87. КРОКИ, ТУШ, 28 x 22
88. СЕЛАНЕЦ ОД ДРАЧЕВО, МОЛИВ, 16 x 25

Во скромната, непретенциозната и релативно куса исто-рија на современиот ликовен израз на Македонија, суд-бините на нејзините главни актери (Личеноски, Панди-лов, Мартиноски, Тодоровски) се документ за мокотри-ното ковење на новата модерна идеја на современата македонска ликовна вистина. Од сите тие примарни но-сители на нашата Модерна, личноста и творештвото на Димитар Аврамовски Пандилов, почиваат во најдлабо-ките слоеви на мистеријата, непознавањето и заборавот. Без разлика на севкупниот неблагопријатен склоп на околности во кои тој се раѓа, школува, живее и создава, остануваат на виделина неколку неоспорни вистини, кои не можат да останат во метафизичките простори на молчењето:

— Пандилов е првиот македонски академски образован сликар кој, раскинувајќи со зографската традиција, станува дел од онаа нужна комуникација со светските текови на уметноста во XX век.

— неговата самостојна изложба 1926 година во Скопје е прва од ваков вид во историјата на современата маке-донска ликовна уметност — нејзин роденден.

— тој е првиот и единствен носител на импресионизмот кај нас.

Како судбината да сакала вечно да го бутка на марги-ните на животот, на уметноста, далеку од поддршката на луѓето (и во туѓина и во сопствената земја), Пандилов, и како творец и како човек, се уште е недоволно познат и неадекватно оценет — и денес е под бремето на разноразните мистификации.

Обидот што се прави овој пат, би требало да биде скро-мен почеток на напорите да се дојде до вистинската вислина за него. Дотолку повеќе што неговиот цртачки опус во голем дел и е непознат на пошироката јавност. Во таа смисла, иницијативата на Центарот за култура и информации — Скопје, побудува специфично внимание и респект.

Познавајќи ги немалите секвенци од животот на овој сликар, знаејќи за невидливата сила која константно уништувала дел од неговото творештво (патувања, пресе-лувања, прогонувања, земјотрес), со нескриена сатисфак-ција им пријдуваме на овие цртежи, кои сепак успеале да се провлечат низ врстите на злата коб. Во кванти-

Тативно малата заоставштина на Пандилов, нивната историска и не помалку уметничка вредност, преставува драгоцен документ. Изложбата е селективен ретроспективен приказ на најинтимниот дел од неговата цртачка креација. Првите директни, моментни и изворни бележења на визуелните опсервации, на мислата — на животните ситуации воопшто, датираат од 1926 година: пределите на Лазарополе, Галичник, Кратово, со малите луѓе (овчари, селани, работници, питачи) и нивниот секојдневен егзистенционален „инструментарниум“. Цртежот во нив е прецизен, извежбано академски, занаетски солидно но со едвај насетлива интервенција на индивидуалниот нерв. Ситни, строго одмерени потези, скучени од животното миле, претпазливи и скромни во барањата. Понатаму, низ тие изворни регистрации на стварноста, постепено навлегуваме во животот на Пандилов: во ателјата на париските академии (Ла Гранд Шомьер, Колароси), се соочуваме со галерии на јадри или ковчести женски актови во семожни позиции на телото и екстремитетите, со снажни и вешти ракурси. Се наметнува осетно ослободување на потезот, смелост и експресивност на контурите, вешто водење на линијата — како реперкусија на новиот творечки амбиент.

Следуваат соопштувањата на неколку фрагменти од селските активности (периодот поминат во Бугарија). На крајот, доаѓаме одново и конечно во Македонија, меѓу партизаните, колоните, чуварите на стадата, ората, питомите селани, садачките, пазарците, орачите, амалите, кумурците... Пронајден е сопствениот идентитет. Чо вечкото ослободување коинцидира со уметничката слобода, спрвот од неизвесноста станува верба во благородноста на луѓето. Како никогаш да не постоеле патилата од минатото, Пандилов ја изградува таа своја позната оптимистички озарена иконографија на македонската земја, таа творечка афирмација на човековиот труд.

Од 1945 до 1963 тој практикува мошне широк дијапазон на цртачкото проседе: од најминуциозни, детални, внимателно набљудувани фрагменти од реалноста, преку спонтани, смели и слободни бележења, од најредуцирани, експресивни изливи на емоцијата, од извонредни кроки со енергични, дебели контури, кои на места граничат со потезите специфични за акционото сликарство.

И така низ овој интимен бележник, прошетавме низ животната и создавачката патека на уметникот, судрувајќи се со неговите моментни расположенија, возбуди, идеи и сфаќања.

Во еден дел од експонатите цртежот се третира како автономна ликовна дисциплина, со свои особености и законитости, со сублимиран ликовен ракопис и очигледна спонтаност, дур и неконтролираност на потезот. Другиот дел, во својата функционална варијанта, може единствено да се сфати како помошно, посредно ликовно средство — како концепт за сликата (во последниве текстуално е индицирана колористичката организација на идното платно).

Ако се присетиме на максимата дека „Цртежот е чесност на уметноста“ — која му се припишува на францускиот уметник Енгрден од мајсторите на цртежот — уште полесно ќе можеме да ги насетиме карактерот и детерминатите на ова творештво, пред кои ни престои да ја преиспитаме нашата совест.

ОДБРАНА БИБЛИОГРАФИЈА

- ДОБРИЛА СТОЈАНОВА, Димитар Пандилов: „Уметноста бара пред сè скромност“, Нова Македонија, Скопје, 18. III. 1956.
- ЈОВАН КОСТОВСКИ, Триесет години со палета, Јубилеј на уметникот Димитар Пандилов, Разгледни број 4, 1956, стр. 1
- АНТОНИЕ НИКОЛОВСКИ, Ретроспективна изложба на Димитар Пандилов, Разгледни, Скопје, број 22 1956, стр. 22
- ЛАЗАР ЛИЧЕНОСКИ, Предговор кон каталогот за јубилејната изложба на Пандилов, Уметнички павилјон, Скопје, 7. X — 4. XI 1956.
- ТОМЕ МОМИРОВСКИ, Јубилеј на едно творештво — Современост, Скопје бр. 11/12, 1956.
- АЛЕКСАНДАР ГУРЧИНОВ, Јубилеј на Димитар Пандилов, Разгледни, Скопје, 7. X 1956, стр. 1.
- БОРКО ЛАЗЕСКИ, Јубиларна изложба на Димитар Пандилов, Нова Македонија, Скопје, 11 и 12. X 1956.
- ЗДРАВКО БЛАЖИК, Јубиларна изложба на Димитар Пандилов, Хоризонт, Скопје, 17. X 1956.
- АЛЕКСАНДАР ГУРЧИНОВ, Скица за развојот на новото македонско сликарство, Разгледни, Скопје, бр. 1, 1959.
- АНТОНИЕ НИКОЛОВСКИ, Предговор кон каталогот за самостојната изложба на акварели на Пандилов, Скопје, 1962.
- ЛАЗАР ЛИЧЕНОСКИ, Акварелите на Димитар Пандилов, Нова Македонија, Скопје, 14. X 1962.
- ТРИШО СТОЈАНОВСКИ, Доследен уметник и човек, Студенски збор, Скопје, 26. XI 1962.
- ВАНЧО ГЕОРГИЕВ, Димитар Пандилов, Современост, Скопје број 7/8, 1963, стр. 432.
- ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, Димитар Пандилов, Разгледни, Скопје, број 1, 1963, стр. 59.
- ЕЛЕНА МАЦАН, Предговор кон каталогот за комеморативно-ретроспективната изложба на Димитар Пандилов, Уметничка галерија, Скопје, 1. VIII — 15. X 1966.
- ПАСКАЛ ГИЛЕВСКИ, Верен на своите императиви, Нова Македонија, Скопје, 3. VIII 1966.
- БОРИС ПЕТРОВСКИ, Белези на скопската ликовна панорама, Разгледни, Скопје, бр. 2, 1966, стр 184—185.
- Ј(ован) ПОПОВСКИ, Значајно дело недоступно јавности, Политика, Белград, 4. I 1967.
- СИМОН ШЕМОВ, Разоткривачка светлина врз ликовниот израз, Вечер, Скопје, 1. V 1967.
- ЉИЉАНА ПОПОВИК, Предговор кон каталогот за изложбата „Современа македонска уметност меѓу двете војни“, Уметничка галерија, Скопје 10. X — 10 XI 1967.
- Љ(убица) ДАМЈАНОВСКА, Димитар Пандилов Аврамовски: „Жетварка“, Нова Македонија, Скопје, 29. XII 1968.
- БОРИС ПЕТРОВСКИ, Предговор кон каталогот за изложба „Современа македонска уметност“ — Белград, Загреб, Сараево 1969.
- ЕЛЕНА МАЦАН ЧУКИК, Сликарството во Вардарска Македонија од создавањето до пропаста на стара Југославија, Историја на македонскиот народ, Скопје, 1969, НИП Нова Македонија, книга III стр. 158—166.
- СОЊА АБАЦИЕВА ДИМИТРОВА, Еден ликовен настан, Современост, Скопје, број 5, мај 1969

Издавач:
Центар за култура и информации – Скопје

Предговор и текст:
Соња Абаџиева – Димитровска

Ликовно обликување:
Теофил Шулајковски

Печат:
Печатница: „Стопански весник“ – Скопје
Тираж: 300 примероци

